

Anförande i Jönköping och Nässjö
den 1 maj 1983

Med reservation för
eventuella ändringar

Den svenska neutralitetspolitiken bestämmer vi själva. Den vinner styrka i sin djupa förankring hos det svenska folket, i folkets beslutsamhet att värna Sveriges fred och oberoende. Neutralitetspolitikens trovärdighet bygger på att omvärlden har tillit till att vi håller fast vid vår linje även i krislägen. För att kunna bevara en sådan tillit krävs att vi i alla lägen handlar fast, öppet och konsekvent. Därmed ökar vi möjligheterna att driva en aktiv fredspolitik och att rädda landet från krig.

Vårt uppträdande i ubåtsfrågan har kraftigt understrukit viljan att skydda vårt territorium och värna om neutraliteten. Det står helt klart att alla svenskar är eniga om att den skarpa reaktionen var nödvändig. Vi kan aldrig tolerera att utländsk militär verksamhet av något slag pågår på svenskt område. Det är en väsentlig del av säkerhetspolitiken. Vi sade ifrån skarpt och tydligt mot de avsiktliga och olagliga försöken att utforska det svenska territoriet.

Kränkningarna är allvarliga. Vi skall förstärka våra militära resurser att avvärja kränkningar och är

bestämda att om nödvändigt med våld sätta oss emot eventuella nya intrång. Det finns emellertid inte några tecken till vare sig krisstämning eller uppgivenhet. Det svenska folket har reagerat med lugn och fasthet. Denna enighet i hela den svenska nationen är en stor tillgång idag och inför framtiden.

Sverige och Sovjetunionen har sedan länge bra och stabila förbindelser. Vi handlar med varandra till ömsesidig fördel. Vi har ett vetenskapligt utbyte av stort intresse. Vi har ett starkt gemensamt intresse av att läget i vår del av världen förblir lugnt. Det lägger ett ansvar på båda. Sverige har inte något eget intresse av antisovjetisk propaganda. Vi kräver helt enkelt men med stort allvar respekt för vårt land, för svenskt territorium. Detta är en kärna i den neutralitetspolitik som vi med stor beslutsamhet kommer att värna.

Situationen i Nordeuropa har i årtionden kännetecknats av låg militär spänning och stabilitet. För att denna situation skall bevaras krävs att stormakterna visar återhållsamhet i sitt uppträdande. Vi måste kräva att de respekterar grundläggande principer för umgänget mellan stater och inte företar sig åtgärder som stör lugnet i vår del av världen.

Sverige vill fortsätta fredsarbetet i Norden och Europa. Våra strävanden känns än mer engelägna i en

tid av växande spänningar. Sverige kan ha en roll att spela i försöken att bryta denna process och öppna ett förtroendefullt samarbete mellan staterna.

Därför vill vi försätta arbetet för kärnvapennedrustning, för fred och avspänning och för en kärnvapenfri zon i Norden.

Ända sedan Hiroshima har förråden av kärnvapen fortsatt att byggas upp i obeveklig takt. Det påstås ske i fredens, avskräckningens och säkerhetens namn. Det tog lång tid innan folk började reagera mot det växande hotet mot deras själva existens, innan de upptäckte att kärnvapen gav en helt ny dimension på frågorna om fred och överlevnad.

I kärnvapenåldern kan ingen nation uppnå säkerhet genom överlägsenhet, eftersom ingen nation kan försvara sig mot ett kärnvapenanfall.

Vi måste finna en ny säkerhetsprincip, grundad på ett ömsesidigt intresse att undvika kärnvapenkrig. Politiska och ideologiska motståndare måste arbeta tillsammans för att undvika kärnvapenkriget. De kan endast överleva tillsammans - eller gå under tillsammans. Ett kärnvapenkrig kan inte sluta i seger för någon, utan i ömsesidig förstörelse. Därför betyder säkerhet i kärnvapenåldern gemensam säkerhet.

Det är inte längre sant, om det någonsin har varit det, att flera vapen betyder ökad säkerhet. Och detta har förstås människor insett. De har protesterat därför att de vet vad ett kärnvapenkrig konkret innebär. De har uppmärksammats på vad som skulle hända dem - dem själva, deras barn och deras män och hustrur, deras hem och deras miljö. De vet att allt de älskar och håller av skulle förstöras så snart ett kärnvapenkrig bröt ut.

Alltså opponerar sig människor. Hundratusentals människor har marscherat på gatorna, samlat namnunderskrifter, sänt petitioner till sina regeringar.

Folk söker efter ett alternativ. De längtar efter en annan framtid, där de kan leva inte i fruktan utan med hopp och förtröstan. Om de enorma resurser som nu används för rustningar i stället kunde användas för att bekämpa fattigdom och hunger i fattiga länder, skulle vi kunna rädda många fler liv än som någonsin har bevarats genom militära insatser. Om vi använde de pengar som nu spenderas på jaktplan och stridsvagnar och raketer på bibliotek och apotek och skolor för barnen, skulle sannerligen denna värld vara en säkrare plats för oss alla.

Vi måste avsky våldet i alla dess former och arbeta för dialog och fredliga förhandlingar som lösningar på konflikter. På detta sätt kan vi skapa fred.

Vi måste använda världens materiella resurser för att bekämpa fattigdom och svält, för att befrämja en positiv utveckling och ett hopp om en bättre framtid för de stora massorna i världen. På detta sätt kan vi skapa fred med rättvisa och bevara och främja livet.

En del av detta har jag sagt vid en kyrkoledarkonferens i Uppsala i förra veckan. Uppsala-mötet blev en imponerande manifestation för freden. Låt mig citera ur slutdokumentet från detta möte:

"Den nuvarande militära och politiska läran om avskräckning med kärnvapen måste ifrågasättas. De faror som ligger i spridningen av kärnvapen, och risken för kärnvapenkrig av misstag, samt vapensystemens allt mer förfinade teknik, som har lett till begreppet 'begränsat kärnvapenkrig', allt detta gör doktrinen om avskräckning med kärnvapen alltmer tveklaktig och farofylld från varje utgångspunkt. De flesta av oss är övertygade om att det från kristen utgångspunkt är omöjligt att acceptera hot och möjlig användning av kärnvapen som ett medel att undvika krig."

I denna övertygelse kan arbetarrörelsen och kyrkorna mötas.

x x x

För exakt åtta månader sedan, under det mest intensiva skedet av valrörelsen, var jag här i Småland och talade. Häromdagen lyssnade jag igenom vad jag egentligen sade den gången.

Det var ganska intressant - särskilt mot bakgrund av att de borgerliga partierna hävdar att vi sade en sak i valrörelsen och något annat nu, att vi ställde ut så storstilade löften.

Jag talade mycket om det svåra ekonomiska läget - om de stora och växande underskotten i statsbudget och utrikesaffärer, om de stora prisstegringarna, om nedgången i industrins produktion, investeringar och sysselsättning, om den snabbt växande arbetslösheten.

Jag konstaterade att detta till stor del var resultat av den ensidiga åtstramningspolitik som de borgerliga regeringarna fört. Vi behövde byta ekonomisk politik - få mindre av svångrem och mera av svängrum för de uppbyggande krafterna i ekonomin.

När jag presenterade vårt ekonomiska program underströk jag att det inte innehöll några löften om stora reformer eller om ökad konsumtion. Något sådant fanns det inte utrymme för med de stora underskott vi har. Det handlade om att satsa på framtidsbygget - på produktion och arbete. Sysselsättningen var den viktigaste frågan, sade jag. Och jag markerade

att det skulle bli ett hårt och svårt arbete att få ner arbetslösheten men att vi skulle klara det.

Målen för vårt program var arbete och social rättvisa. Utöver vårt löfte om beslutsam kamp mot arbetslösheten avgav vi bara fyra löften i valrörelsen: värdesäkra pensioner, slopade karensdagar, rimliga ersättningar till de arbetslösa och ett stopp för försämringen av statsbidragen till barnomsorgen. Det var inga nya reformer. Det handlade om att ställa till rätta vad de borgerliga partierna försämrade.

Så såg budskapet till väljarna ut i den valrörelse som gav oss ett av socialdemokratins bästa valresultat någonsin.

Sedan regeringsskiftet har vi lagt ner ett omfattande arbete på att börja genomföra det program som vi gick till val på.

Vi fick snabba påminnelser om hur djup den ekonomiska krisen var.

Redan under våren och sommaren förra året började valutan rinna ur landet. Den utvecklingen kulminerade i en akut valutakris i slutet av september och början av oktober.

När den nya regeringen var på väg upp till slottet den dag vi tillträdde, fick vi nya siffror över arbetslösheten i september. Det var ett trist nytt rekord - 176.000 arbetslösa, varav 85.000 ungdomar.

Dessa och alla andra tecken bekräftade vad vi sagt i valrörelsen: att den borgerliga politiken förde oss på fel väg och att det behövdes en kraftfull omläggning av den ekonomiska politiken.

Vi inledde omedelbart med den stora devalveringen på 16 procent. Den var oundviklig på grund av valutakrisen. Men vi ville utnyttja denna framtvungade åtgärd också i offensivt syfte. Devalveringen gjordes tillräckligt stor för att svensk industri skulle få en rejäl förbättring av sin konkurrenskraft. Det skulle ge möjligheter till ökad export och bättre chanser för svenska företags produkter att konkurrera med importen på den svenska marknaden.

På det här sättet skulle vi stimulera produktion och sysselsättning utan att gå vägen över en allmän konsumtionsökning. En sådan hade bara ytterligare ökat på underskotten.

Devalveringen blev inledningen till det första steget i vår politik för att föra Sverige ur den ekonomiska krisen. Syftet med detta första steg var att få stopp på nedgången, att på nytt få fart på till-

växten i ekonomin, att öka kapacitetsutnyttjandet i industrin och att bryta utvecklingen mot allt högre arbetslöshet.

Det räckte naturligtvis inte med devalveringen för att nå de här syftena. Under hösten lade vi fram det investeringsprogram på ca 3 miljarder kronor som vi förutskickat. Det omfattade investeringar inom framför allt energiförsörjning, kommunikationer och byggande. Vi satte in massiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder om totalt ca 4 miljarder kronor. Vi lade fram en utvecklingsplan för Norrbotten. Vi gick igenom Statsföretags usla affärer och lade fram förslag för att sanera dem.

Regeringen vidhöll också uppfattningen att krispolitiken visserligen måste medföra uppoffringar för medborgarna, men att bördorna skall fördelas efter bärkraft. Vi genomförde de fyra vallöftena om pensionerna, sjukförsäkringen, ersättningen till de arbetslösa och statsbidragen till barnomsorgen. Vi lade fram förslag i syfte att skydda barnfamiljerna. På skatteområdet satte vi in särskilda åtgärder för att säkerställa att de välbeställda verkligen fick vara med och betala. Vi inledde ett intensivt arbete i kampen mot skatteflykt och ekonomisk brottslighet.

Nu börjar vi redan kunna se en hel del positiva resultat av det första steget i krispolitiken. Och vi

har fått stöd av en viss förbättring i den internationella konjunkturen.

Exporten och industriproduktionen ökar - t.o.m. mera än vad vi vågade tro i januari. Och orderin-
gången fortsätter att stiga - både från exportmark-
naderna och hemmamarknaden.

Prisökningarna under det här året blir inte så stora som vi räknade med i januari - runt 9 procent räknar vi nu med. Det betyder också att nedgången i real-
löner och i privat konsumtion inte blir så stor som vi tidigare trodde.

Underskottet mot utlandet ser ut att minska mellan 1982 och 1983. Nedgången i industriinvesteringarna blir inte alls så snabb som under de senaste åren.

Arbetslösheten ligger fortfarande högt, men vi har lyckats bryta den tidigare trenden. Vi har lyckats sänka arbetslösheten något jämfört med i höstas och det är vi ensamma om i hela Västeuropa. I länder som Västtyskland, Danmark, Norge och Storbritannien har arbetslösheten ökat kraftigt under samma period.

I det perspektivet, och med tanke på att vi har kvardröjande effekter av den borgerliga åstramningspolitiken, är det en framgång att vi lyckats hejda den

tidigare utvecklingen mot allt snabbare ökning av arbetslösheten.

Detta är en direkt följd av politikens inriktning på att stimulera produktion och arbete, av de ambitiösa satsningar som gjorts i kampen mot arbetslösheten. Om den tidigare borgerliga politiken tillåts fortsätta, hade vi nu haft tiotusentals fler arbetslösa.

Vi skall emellertid inte tro att vi har löst våra ekonomiska problem bara därför att vi nu ser vissa tecken på uppgång - långt därifrån. De problem vi tog över var så svåra att det kommer att ta åtskillig tid innan vi tagit oss ur den ekonomiska krisen. Men tecknen tyder ändå på att vår politik fungerar på det sätt som vi har tänkt oss.

Därför gäller det nu att konsekvent hålla fast vid denna uppläggning av politiken. Nu är det dags att ta det andra steget.

Precis som tidigare är den fulla sysselsättningen vårt viktigaste mål. För att nå det målet krävs att vi får kontroll över inflationen.

Vi har under i stort sett ett decennium legat på en inflationstakt runt 10 procent per år.

En hög inflation försvagar industrin. Svenska företags produkter blir allt dyrare och allt svårare att sälja. Det går ut över produktion, investeringar och sysselsättning. Detta är just vad som hänt under senare år.

Även inom den offentliga sektorn är de snabba pris- och kostnadsstegringarna ett stort problem. Vi kommer under de närmaste åren inte att få råd med en utbyggnad av verksamheten i kommuner och landsting om vi inte radikalt sänker inflationstakten. Och vi behöver en sådan utbyggnad - både för att klara t.ex. barn- och äldreomsorg och för att klara sysselsättningen.

En hög inflation skapar också stora orättvisor. Den gynnar den som har fasta tillgångar och missgynnar den som inte har det. Den gynnar den som har stora skulder och det sker på spararnas och skattebetalarnas bekostnad.

Alltså: både för att klara sysselsättningen och den rättvisa fördelningen krävs att vi nu inleder en beslutsam kamp mot inflationen. Detta är huvudbudskapet i det förslag om den ekonomiska politiken som regeringen lade fram i början av veckan.

Kampen mot inflationen skall i stort bygga på fyra punkter.

Den första punkten är åtgärder för att begränsa budgetunderskottet. Det går i längden inte att hålla nere inflationen med ett så stort budgetunderskott som det vi nu har.

Den andra punkten är åtgärder för att begränsa kostnadsökningarna i den svenska ekonomin. Här är inte minst löneutvecklingen avgörande, det krävs måttfulla löneavtal även i fortsättningen och det krävs dessutom att löneglidningen hålls tillbaka.

För att underlätta nästa avtalsrörelse och hålla nere de totala kostnadsökningarna, föreslår regeringen att det andra steget i skattereformen inte, som tidigare sagts, finansieras genom arbetsgivareavgift eller proms, utan genom en höjning av energiskatterna. Det finns det också energipolitiska skäl för, nu när oljepriserna sjunker. 1981 hade vi i riksdagen en bred enighet om att priserna på oljeprodukter borde stiga med 2 procent per år utöver de allmänna prisstegringarna. Vad vi föreslår nu är helt i överensstämmelse med detta.

En tredje punkt gäller att bryta inflationsförväntningarna. En starkt bidragande orsak till att inflationen rullar på i hög takt är att alla grupper förväntar sig att den skall fortsätta och därför anpassar sitt handlande till detta. Det byggs in indexeringar o.dyl. i ekonomin som leder till att ett års prishöjningar direkt påverkar kostnaderna nästa

Skall vi få ner inflationen måste vi bryta de här förväntningarna och se till att olika grupper i samhället får ett direkt intresse av att priserna inte ökar så snabbt.

Detta vill vi för statens del bidra till på två sätt. Dels sker det genom att regeringen deklarerar sin bestämda ambition att ta ner inflationstakten till nivå 4 procent nästa år. Dels vill vi på områden som staten direkt kan påverka i största möjliga utsträckning ta bort olika typer av indexbindningar för de statliga utgifterna, och begränsa uppräknings till det mål för prisutvecklingen som vi ställer upp, nämligen 4 procent.

Vi gör inte den här begränsningen i fråga om pensionerna. Vi har avgivit ett löfte till pensionärerna att deras pensioner skall vara värdesäkrade. Det står vi fast vid. Inför 1984 gäller att pensionärsorganisationerna gått med på att det inte skall utgå kompensation för devalveringens effekter på priserna.

Den fjärde punkten i kampen mot inflationen gäller att få bort flaskhalsar i produktionen. Här har redan åtgärder inletts och utvecklas nu ytterligare. Det gäller t.ex. yrkesutbildningen inom områden där det råder brist på utbildad arbetskraft. Det gäller de investeringar vi satt in för att utöka kapaciteten på transportsektorn. Det gäller åtgärder för att få

fram riskvilligt kapital. Det gäller insatser för att få fram skogsråvara när industrin behöver den.

Låt mig framhålla en sak. Vi har ofta kritiserat konservativa regeringar för att de alltför ensidigt lagt vikt vid inflationsbekämpningen. När vi nu lägger stor vikt vid kampen mot inflationen så innebär det inte att vi slår in på någon högerpolitik. Våra syften och våra metoder är annorlunda.

För de konservativa regeringarna har kampen mot inflationen ofta varit ett svepskäl för att driva en politik riktad mot de svaga grupperna i samhället och till förmån för de privilegierade grupperna. Kampen mot inflationen har utgjort en grundval för en politik direkt riktad mot de fackliga organisationerna. Man har använt sig av hög arbetslöshet som ett medel i sin inflationsbekämpning.

För oss är det tvärtom. Kampen mot inflationen är ett medel i kampen mot arbetslösheten och för den rättvisa fördelningen. I det arbetet använder vi oss inte av konfrontation. Vi vill i stället bygga på den svenska modellens tradition av samverkan och solidaritet. Vi vill inte slå sönder de starka organisationerna utan i stället använda denna styrka även i kampen mot inflationen.

Samtal i stället för strid är den linje vi vill fullfölja, eftersom uppgiften att föra landet ur krisen är en gemensam uppgift för oss alla.

Ett uttryck för denna strävan är att jag och andra medlemmar av regeringen, som ett led i krispolitikens fullföljande, i nästa vecka skall träffa framstående företrädare för det svenska näringslivet på Harpsund för att få del av deras syn på förutsättningarna för den fortsatta industriella utvecklingen i Sverige.

Om vi skall uppnå denna känsla av gemensamt ansvar måste politiken ha full sysselsättning och rättvis fördelning som de grundläggande utgångspunkterna.

Därför slår vi oss inte till ro och väntar på resultaten av den ekonomiska politik vi inlett. Det är genom den vi långsiktigt skall säkra sysselsättningen, men den ger oss inte snabba resultat i form av sänkt arbetslöshet. Därför sätter vi nu in nya kraftiga arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Totalt har vi lagt fram förslag som kostar ca 2,7 miljarder kronor.

I korthet går förslagen ut på att stimulera industrin att skapa fler arbetstillfällen och tidigarelägga sina rekryteringsåtgärder,

att ge ungdomarna medel till utbildning och sysselsättning,

att statliga bidrag ges för att tidigarelägga fasta jobb i kommunerna och omvandla beredskapsarbeten till fasta anställningar,

att mildra byggarbetslösheten.

Totalt räknar vi med att skapa ca 40.000 arbetstillfällen genom de här åtgärderna.

För att finansiera den här satsningen vill vi tidigarelägga höjningen av energiskatterna från 1 januari 1984 till 1 juli i år.

Det är viktigt att det finns en utbredd förståelse för att krispolitiken måste utgå från målen full sysselsättning och rättvis fördelning.

Min förhoppning är att det hos oppositionspartierna finns en förståelse för att det - i syfte att hålla nere inflationen - är klokare att i år finansiera skatteomläggningen med energiskatter än med proms eller arbetsgivareavgifter. Därmed når vi också fördelen att kunna fullfölja en konsekvent energipolitik. Därtill är det min förhoppning att de vill vara med och ta ytterligare krafttag för att bekämpa arbetslösheten och finansiera detta. Det vore en stor fram-

gång om Sveriges riksdag kunde visa att den tveklöst ställer upp för ungdomarna och alla de andra arbetslösa.

Ett oroande tecken är att man på vissa håll i företagarkretsar, även i Småland, tycks ladda upp för en ny kampanj av den typ vi dessvärre haft förut. Man begär bl.a. att jag skall ge besked om att jag är beredd att lägga löntagarfondsplanerna åt sidan.

Något sådant besked kan jag inte ge. Socialdemokratien vann valet på ett program som bl.a. uttryckligen inbegrep införandet av någon form av löntagarfonder. Vi gjorde det trots de mest påkostade kampanjerna någonsin mot arbetarrörelsen.

Vi lät oss inte provoceras av alla kampanjerna och föll inte in i samma tonläge.

Vi förutsatte och förutsätter fortfarande att det skall gå att lugnt och sakligt diskutera de problem fondfrågan egentligen handlar om.

Regeringen driver en politik som gynnar svensk industri. Fackföreningsrörelsen har tagit sitt ansvar med måttfulla avtalskrav. Detta kommer att ge en påtaglig förbättring av företagens vinster. Det är bra och det är nödvändigt. Företagen behöver på det sättet stärkas. Men man måste inse att ingen grupp

i samhället kan få allt man vill ha. För alla innebär krisbekämpningen också att man får ge något. Därför får resultaten av de ökade vinsterna inte enbart bli en förstärkt makt- och förmögenhetskoncentration. Därför måste löntagarna få andel i de ökade värden som skapas. Därför måste vi få sådana former för inflytande att man kan påverka att de ökade vinsterna verkligen leder till ökade produktiva investeringar.

Vid dessa uppfattningar står vi fast. Men vi intar nu, liksom tidigare, en resonlig hållning. Vi vill diskutera med alla grupper om hur dessa syften skall nås.

Detta är helt i linje med vår allmänna strävan att föra en bred diskussion om hur Sverige skall tas ur krisen, hur vi gemensamt skall ta oss an denna uppgift.

Vi inom arbetarrörelsen förstår att den ekonomiska krisen är så djupgående att vi måste samtala, samarbeta och vara beredda att ta hänsyn till andra om vi skall klara den gemensamma uppgiften att föra Sverige ur krisen. Vår förhoppning är att också andra skall ha den insikten.

x x x

Den svenska nationen står enig i värnet av vårt territorium, av vår neutralitet. Vi vill medverka i arbetet för fred och avspänning. Vi vet att freden bara kan nås i samarbete mellan nationerna, i en gemensam säkerhet.

Den ekonomiska krisen måste också lösas i samverkan. Länderna måste samarbeta om en politik för att främja tillväxt och sysselsättning och för att stödja de hårt drabbade utvecklingsländerna. Inom vårt eget land måste vi ta gemensamma tag för att lyfta landet ur den ekonomiska krisen. Vi riskerar att alla förlora på konfrontation och strid. Vi kan hoppas på framgång i samverkan och med gemensamma ansträngningar.

Detta är arbetarrörelsens grundläggande budskap denna 1 maj.

x x x